

de elevi și de a soluționa conflictele, capacitatea de a-și asuma răspunderi, capacitatea de a orienta și coordona, îndruma și motiva, de a lua decizii în funcție de situații.

Optimizarea procesului educațional este un proces de durată și solicită autoanaliza și analiza permanentă a activității pedagogice din perspectiva criteriilor de eficiență. Rolul cadrului didactic se concentrează asupra realizării obiectivelor educaționale, efectele fiind autoapreciate prin categoriile fundamentale ale optimizării cu referire la plenitudinea elementelor procesului educațional, cantitatea modurilor de optimizare folosite, gradul inovării și creativității.

Bibliografie

1. Babanski, I. K. Optimizarea procesului de învățământ. București: E.D.P., 1979. 279 p
2. Stan, C. Teoria educației: actualitate și perspective. Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2001. 245 p.
3. Cristea, S. Dicționar enciclopedic de pedagogie. Vol. I. București: Didactica Publishing House, 2015. 831 p.
4. Jinga, I.; Istrate, E. *Manual de pedagogie*. București: ALL Educational, 1998. 464 p.
5. Mitrofan, N. Aptitudinea pedagogică. București: Ed. A.R.S.R., 1988. 216 p.
6. Сухомлинский, В.А. Сто советов учителю. Киев: Радянська школа, 1984. 256 с.
7. Выготский, Л.С. Педагогическая психология. Москва, 1926. 348 с.

CZU:371.279.7:373.3

PARTICULARITĂȚILE EVALUĂRII CRITERIALE PRIN DESCRIPTORI ÎN CLASELE PRIMARE

GOLUBIȚCHI Silvia, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Tiraspol

Rezumat. *Evaluarea este considerată ca act didactic complex, care are rolul de a optimiza calitatea unei activități de predare-învățare și produce efecte asupra elevilor, cadrelor didactice, factorilor de decizie responsabili, altor agenți educaționali. În învățământul primar se realizează evaluarea criterială prin descriptori, fără a acorda note. Rezultatele elevilor reprezintă indicatorul cel mai concludent pentru aprecierea eficacității procesului de învățământ. Pentru a proiecta procesul evaluării și a elabora instrumente de evaluare, cadrul didactic trebuie să selecteze produsul(ele) relevante din lista celor recomandate, prin corelare cu conținutul de învățare și activitățile de învățare și evaluare recomandate.*

Cuvinte-cheie: *evaluare, rezultate școlare, evaluarea rezultatelor școlare, produse școlare, criterii de evaluare.*

Summary. *Assessment is considered as a complex teaching act, which has the role of optimizing the quality of a teaching-learning activity and produces effects on students, teachers, responsible decision makers, other*

educational agents. In primary education, the criterion evaluation is performed by descriptors, without awarding grades. Students' results are the most conclusive indicator for assessing the effectiveness of the educational process. In order to design the assessment process and develop assessment tools, the teacher must select the relevant product (s) from the list of recommended ones, by correlating them with the learning content and the recommended learning and assessment activities.

Keywords: *evaluation, school results, evaluation of school results, school products, evaluation criteria.*

Învățământul modern se axează pe evaluarea, care are la bază formarea competențelor elevului și este considerată ca act didactic complex, având rolul de a optimiza calitatea unei activități de predare-învățare, fiind un proces permanent, o dimensiune esențială a procesului educațional și o practică efectivă în unitatea de învățământ și în sistemul educațional național.

Evaluarea produce efecte asupra elevilor, cadrelor didactice, factorilor de decizie responsabili, altor agenți educaționali. Diversitatea efectelor este determinată în baza funcțiilor evaluării (constatativă, diagnostică, prognostică, motivațională, decizională, informațională) și a implicațiilor pe care le au acestea în activitatea cadrelor didactice și a elevilor.

Pentru a proiecta procesul evaluării și a elabora instrumente de evaluare, cadrul didactic trebuie să selecteze produsul(ele) relevante din lista celor recomandate (se admite și propunerea unui produs opțional), prin corelare cu conținutul de învățare și activitățile de învățare și evaluare recomandate.

În proiectarea procesului de evaluare, se disting mai multe etape, dintre care:

- Formularea obiectivelor procesului de evaluare;
- Alegerea strategiei de evaluare (forma de evaluare, metoda de evaluare, mijloacele de evaluare);
- Elaborarea instrumentului de evaluare;
- Proiectarea activității de evaluare [3, p. 22].

În desfășurarea procesului de evaluare, se disting, de asemenea, mai multe etape:

- Informarea elevilor referitor la proba de evaluare/test;
- Realizarea probei/testului de către elevi;
- Verificarea și măsurarea rezultatelor;
- Aprecierea rezultatelor și oferirea de feedback elevilor.

Actualul sistem de evaluare, care certifică calificative și descriptori în clasele primare, este bazat pe descriptori de performanță, ce înseamnă schimbarea orientării evaluării dinspre cantitativ spre calitativ; elevul devine subiect și obiect al evaluării; nu mai interesează ierarhizarea elevilor, încadrarea lor într-o normă statistică, raportarea la anumite șabloane, se realizează o evaluare obiectivă.

Evaluarea cu acordarea de calificative și descriptori este „evaluarea calitativă, cu caracter preponderent formativ, are în vedere activizarea elevului ca participant la propria formare, conștientizându-i permanent nivelul propriilor performanțe, dar și căile pe care trebuie să le urmeze în învățare. Astfel, acesta va ajunge să facă eforturi conștiente pentru dobândirea unor capacități, competențe, abilități, care să-i permită operaționalizarea cunoștințelor și a informațiilor în așa fel, încât procesul didactic să devină eficient pentru el” [1, p. 6].

Evaluarea criterială prin descriptori (ECD) reprezintă un sistem de eficientizare permanentă și diferențiată a învățării, predării și evaluării prin introducerea criteriilor și descriptorilor, fără acordarea notelor. Obiectivul principal al evaluării criteriale prin descriptori este de a îmbunătăți rezultatele la învățătură obținute de școlarul mic, contribuind la motivarea pentru învățare, la (auto)corectarea greșelilor parvenite în urma unei învățări deficitare și, prin urmare, la dezvoltarea personalității școlarului mic.

Expresia terminală a operației de apreciere, de emitere a unei judecăți de valoare, în raport cu performanța (competența elevului evaluat) este exprimată prin unul din calificativele „FB”, „B”, „S”.

Ion T. Radu, în *Evaluarea procesului didactic* indică cele trei paliere corespunzătoare indicatorilor sau descriptorilor de performanță [7, p. 274]:

- calificativul „Foarte bine” sau palierul învățării depline exprimă acumularea cunoștințelor cerute, capacitatea de a opera cu ceea ce a învățat, autonomie în învățare;
- calificativul „Bine” corespunde situației în care elevul posedă cunoștințe, însușite bine, este capabil nu numai de a le recunoaște, ci și să le utilizeze în situații similare, oferă garanția unor progrese;
- calificativul „Suficient” minimum acceptabil, presupune însușirea unui cuantum de cunoștințe și formarea unor capacități care permit elevului să abordeze etapa următoare cu șansa de a reuși.

De fapt, *calificativele* depind de rezultatele școlare ale elevilor. În literatura de specialitate, psihologul Ion T. Radu identifică *patru categorii de rezultate* ale învățării școlare [ibidem]:

- *cunoștințe acumulate* (definiții, concepte, fapte, date, etc.);
- *capacitatea de aplicare a cunoștințelor în practică*, în demersuri teoretice, în aplicarea unor tehnici sau moduri de lucru;
- *capacități intelectuale* care sunt utilizate în realizarea raționamentelor, argumentelor, în interpretare, în efectuarea unor operații logice, în demersuri creative etc.;
- *conduite, atitudini, trăsături de personalitate*.

Rezultatele școlare reprezintă o realitate complexă, un produs cu multiple aspecte. Ele reprezintă indicatorul cel mai concludent pentru aprecierea eficacității procesului de învățământ.

Spectrul rezultatelor vizate este determinat de curriculumul școlar centrat pe formarea de competențe. De fapt, nu evaluăm competențe, dar „urme” vizibile ale acestora, adică produsele prin care se ajunge la rezultatele elevilor.

Produsul școlar reprezintă un rezultat școlar proiectat pentru a fi realizat de către elev și măsurat, apreciat de către cadrul didactic, elevul însuși, colegii și, eventual, părinții. Orice produs școlar este raportat la anumite criterii de evaluare.

Conform Metodologiei evaluării citeriale prin descriptori, *criteriile de evaluare* constituie sisteme de calități importante care se regăsesc în produsele învățării: „criteriu de evaluare = calitate a procesului și produsului învățării realizat de către elev” [6, p.6].

Ion T. Radu consideră *criteriile de evaluare* acele *puncte de vedere, caracteristici, dimensiuni* în funcție de care pot fi evaluate rezultatele celor care învață [7, p. 259].

Semnificative par a fi din această perspectivă câteva criterii de evaluare, vizând uramătoarele categorii de achizitii:

- *nivelul de cunoștințe* (structuri cognitive) însușite de elevi, raportat la obiective și conținut, adică volumul de informații fundamentale prevăzut de curriculum, caracterul de sistem al acestora, nivelul de înțelegere, temeinicia cunoștințelor etc.;
- *nivelul structurilor operaționale* formate pe baza însușirii logice a cunoștințelor: capacitatea de a efectua operații logice de analiză, comparații, sinteză, abstractizare, generalizare, și concretizare, de a explica și demonstra logic pe baza de argumente, de a efectua raționamente inductive, deductive și prin analogie, de a stabili relații între cauze și efecte, de a discerne esențialul, de a elabora definiții sau de a redefini, de a gândi divergent, de a extrapola cunoștințele în alte domenii sau de a le transfera în situații diferite, capacitatea de a efectua judecăți de valoare asupra cunoștințelor și de autoevaluare etc; capacitatea de aplicare a cunoștințelor, de a descoperi și inventa, capacitatea de auto-instruire, metode și tehnici de învățare.
- *nivelul structurilor metacognitive*: depinderi nonspecifice obiectului de studiu, depinderi de muncă intelectuală, de cercetare științifică, precum și unele abilități tehnologice, trăsături de personalitate ce influențează randamentul școlar, în special, motivațiile, atitudinile, convingerile, perseverența, tenacitatea, hotărârea, voința de a învăța, nivelul de aspirație, care vor fi luate în considerare în actul evaluării.

Buna funcționare a sistemului evaluativ este asigurată și de calitatea criteriilor de evaluare, selectarea și elaborarea cărora trebuie să respecte un șir de cerințe [6]:

- se vor referi la produsul evaluat sau rezultatele observabile în raport cu o anumită capacitate;
- sunt anunțate anticipat elevilor într-un limbaj accesibil, trebuie explicate, pot fi stabilite/negociate cu elevii;

- respectă particularitățile de vârstă;
- criteriile de evaluare ale unuia și aceluiași produs pot fi reinterpretate în funcție de nivelul experienței elevului la tema dată, dar și de perioada anului școlar;
- este recomandabil a se formula 3 – 4 criterii de evaluare;
- enunțarea criteriilor de evaluare în proces trebuie să respecte condiția de adaptare la nivelul de înțelegere al elevului;
- în linii mari (70%), se vor folosi criteriile de succes recomandate de MECC;
- criteriile pot fi ajustate ± 1 , la discreția elevilor împreună cu învățătorul (în funcție de nivelul experienței elevului la tema dată, în funcție de nivelul dezvoltării psihosomatice (procese psihice, starea sănătății, starea emoțională) al anumitor elevi/clasă, la nivelul posibilităților de dezvoltare intelectuală), în funcție de specificul clasei;
- este inadmisibil să se opereze cu terminologie pedagogică în fața elevilor, de aceea, criteriile de evaluare vor fi transpuse într-un limbaj accesibil și se vor numi criterii de succes;
- criteriile de succes sunt formulate pe scurt, folosind verbe, de obicei la persoana I, singular;
- criteriile de succes vor fi analizate de către elevi în perechi sau în grup și aduse la cunoștință părinților;
- ele trebuie să fie expuse pe o planșă/poster sau la tablă;
- după analiza criteriilor la nivel de grup, învățătorul va face o sinteză și va acorda atenție acelor criterii care sunt mai dificile.

Criteriile de succes sunt formulate pentru elevi, criteriile de evaluare pentru cadrele didactice.

Modelele de criterii de succes formulate în baza produselor școlare recomandate se regăsesc în tabelul 1.

Tabelul 1. Produse și criterii de succes

Produse școlare recomandate	Criterii de succes	Criterii de evaluare
P1. Informații prezentate succint	1 Prezint în 4-5 enunțuri informațiile importante la tema propusă. 2. Utilizez cuvintele și expresiile potrivite. 3. Expun coerent și clar gândurile. 4. Indic sursa din care m-am informat.	1 Prezentarea în 4-5 enunțuri a informațiilor importante la tema propusă. 2. Utilizarea cuvintelor și a expresiilor potrivite. 3. Expunerea coerentă și clară a gândurilor. 4. Indicarea sursei din care s-a informat.

P15. Textul* citit de mai multe ori (cunoscut)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Citesc cursiv, fluent, conștient textul. 2. Pronunț corect fiecare cuvânt. 3. Articulez corect toate cuvintele. 4. Citesc expresiv, cu intonația potrivită. 5. Explic cuvintele noi. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Citirea cursivă, fluentă, conștientă a textului. 2. Pronunțarea corectă a fiecărui cuvânt. 3. Articularea corectă a cuvintelor. 4. Citirea expresivă, cu intonația potrivită. 5. Explicarea cuvintelor noi.
--	---	--

Produsele școlare se vor raporta la:

- punerea elevilor în situații de evaluare asemănătoare cu cele din viața reală: ei realizează experimente (nu memorează informații), fac proiecte, reflectează asupra celor ce învață, rezolvă probleme concrete de viață etc.
- surprinderea aspectelor esențiale ale învățării prin criterii de evaluare, realizarea legăturilor interdisciplinare și asigurarea unității cunoașterii, conform premisei „întregul este mai important decât partea”.
- dezvoltarea capacității de autoevaluare: elevii își analizează rezultatele, își revizuiesc strategiile de învățare, devin mai interesați de propriul progres.

Evaluarea produselor presupune elaborarea unei grile structurate în funcție de trăsăturile produsului, dar și în funcție de o serie de criterii generale, ce ar trebui să urmărească cinci parametri: conținutul, dimensiunea lingvistică, dimensiunea textuală, dimensiunea discursivă și dimensiunea estetică.

Tabelul 2. Raportarea criteriilor la elementele evaluării

Criteriu de evaluare	Elemente ale evaluării
Conținutul	<ul style="list-style-type: none"> • gradul de adecvare la temă; • respectarea reperelor;
Dimensiunea lingvistică	<ul style="list-style-type: none"> • utilizarea corectă a limbii române (vocabular, gramatică, ortografie, punctuație); • proprietatea termenilor;
	<ul style="list-style-type: none"> • asigurarea coerenței și coeziunii textului;

Dimensiunea textuală	<ul style="list-style-type: none"> • echilibrul dintre părți; • ordinea secvențelor;
Dimensiunea discursivă	<ul style="list-style-type: none"> • gradul de adecvare la situația de comunicare; • respectarea tiparului textual;
Dimensiunea estetică	<ul style="list-style-type: none"> • așezare în pagină; • grafie; • lizibilitate.

Evaluarea rezultatelor școlare la finele învățământului primar se va realiza nu doar prin raportare la unitățile de competențe, ci în contextul competențelor-cheie și a competențelor specifice disciplinelor școlare.

Evaluarea modernă, care promovează tranziția de la noțiunea de control al însușirii cunoștințelor la conceptul de evaluare atât a rezultatelor învățării, dar, mai ales, a proceselor pe care le implică, semnifică trecerea de la o pedagogie a transmiterii cunoștințelor la o pedagogie a însușirii cunoștințelor și a științei de a deveni.

Bibliografie

1. Cerkez, M.; Pădureanu, V.; Singer, M. Competențe și calificative la clasa a II-a. Limba română. Matematica. Seria Evaluare, Colecția Învățământ primar, București, Editura Sigma, 1999,
2. Dulamă, M. E (coord.) De la teorie spre practică în învățare on-line. Cluj-Napoca: Presa universitară clujeană, 2020.
3. Dulamă, M. E. Didactică axată pe competențe. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană. 2010
4. Manolescu, M. Teoria și metodologia evaluării. București: Editura Universitară, 2010.
5. Manolescu, M. Referențialul în evaluarea școlară. București: Editura Universitară, 2015.
6. Metodologia evaluării criteriale prin descriptorii în învățământul primar. Clasele I-IV, Chișinău, 2019
7. Radu, T. Evaluarea procesului didactic. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2000.
8. Șova, T.; Putină, D. Evaluarea în învățământ. Suport de curs. Bălți , 2017